

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 338.43:330.35.01(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/171-4>**Сенишин О. С.**доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5089-2591>**Senyshyn Oksana**

Lviv Ivan Franko National University

ОРГАНІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

У статті здійснено детальну характеристику органічного потенціалу європейських країн та України через призму конкретних показників, що його характеризують. Визначено, що найповніше органічний потенціал будь-якої держави розкривається через систему таких показників, як використання земель в органічному господарстві; кількість виробників сертифікованої органічної продукції; обсяги роздрібної торгівлі органічною продукцією; обсяги експорту та імпорту органічної продукції; вартісні обсяги споживання органічної продукції на особу; найбільші імпортери вітчизняної продукції органічного виробництва. На основі побудованої комплексної діаграми, що системно характеризує органічний потенціал європейських держав, зокрема України, через сукупність основних його показників доведено, що найпотужнішими європейськими органічними лідерами за даними 2019 р. є Австрія, Франція, Німеччина, Італія та Іспанія. У сукупності показники, що характеризують їх органічний потенціал, у 2019 р. досягли порівняно з іншими країнами Європи високих лідерських позицій. Згідно зі статистичними даними визначено, що у 2019 р. Швеція вперше після багатьох років імпорту органічних зернових стала їх експортером (116 млн. євро). Зазначено, що Україна у системі показників, що характеризують її органічний потенціал 2019 р., серед європейських держав займає позицію піонера, де розвиток органічного землеробства та органічного виробництва харчової продукції є стратегічним завданням держави протягом наступних кількох років.

Ключові слова: органічне землеробство, органічне виробництво, органічний потенціал, органічна продукція, ринок органічної продукції, площі органічних угідь, споживання органічної продукції на особу.

ORGANIC POTENTIAL OF UKRAINE IN THE SYSTEM OF ORGANIC PRODUCTION OF EUROPEAN COUNTRIES

It is described in detail in the article the organic potential of European countries and Ukraine through the prism of specific indicators that characterize it. It is determined that the fullest organic potential of any state is revealed through a system of such indicators: land use in organic farming; number of producers of certified organic products; volumes of retail trade in organic products; volumes of exports and imports of organic products; cost of consumption of organic products per person; the largest importers of state organic products, etc. Based on the constructed complex diagram, which systematically characterizes the organic potential of European countries and, in particular, Ukraine through a set of its main indicators, it is proved that the most powerful European organic leaders in 2019 are: Austria, France, Germany, Italy and Spain. Collectively, the indicators that characterize their organic potential in 2019 reached, compared to other European countries, high leadership positions. According to statistics, it is determined that in 2019 Sweden for the first time after many years of importing organic grains became their exporter – 116 million euros. It is noted that Ukraine in the system of indicators characterizing its organic potential in 2019, among European countries is a pioneer, where the development of organic farming and organic food production is a strategic task of the state over the next few years. After all, the area of organic land in 2019 exceeded 460 thousand hectares, and the volume of exports of organic products in the same year reached the level of 272 million euros with only 470 state producers of certified organic products. It was also emphasized that in support of the development of organic potential, Ukraine is implementing international projects aimed at the development of organic production. For example, the project “German-Ukrainian cooperation in the field of organic farming”, the Swiss-Ukrainian program “Development of trade with higher added value in the organic and dairy sectors of Ukraine”, funded by the Swiss Confederation and implemented by the Research Institute of Organic Agriculture in partnership with SAFOSO AG, EU project “Support to the implementation of agricultural and food policy in Ukraine”.

Keywords: organic farming, organic production, organic potential, organic products, organic products market, areas of organic lands, consumption of organic products per person.

JEL classification: E23, L23, L66, O13, Q17

Постановка проблеми. В умовах європейської інтеграції України зростають значення й роль розвитку національного конкурентоспроможного органічного виробництва. Органічна харчова продукція набирає популярності у всьому світі, адже попит на неї зростає значними темпами як упродовж пандемії Covid-19, так і після неї, оскільки поживні та екологічно чисті продукти харчування повністю відповідають сучасним світовим трендам піклування про здоров'я та хороше самопочуття людства. У розвинених країнах світу головними спонукальними мотивами процесу виробництва хороших продуктів харчування є насамперед вимоги до якості продукції та мінімізації впливу на довкілля. Розвиток системи органічного виробництва та перехід аграрних підприємств на органічні стандарти є важливим напрямом підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору України та основою формування органічного потенціалу як продовольчого комплексу загалом, так і вітчизняного органічного сектору зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток концепції органічного виробництва зробили японський філософ Мокіші Окада, німецький учений Рудольф Штейнер, французький вчений-економіст Лемер Буше, українські науковці Іван Овсінський та Алекс Подолінський. У вітчизняній економічній науці тождоною проблематикою займалися Т. Авраменко [1], В. Артиш [2], Н. Буга [3], В. Бугайчук [4], О. Дудар [5], О. Єрмоленко [6], Т. Зайчук [7], Е. Савицький [8], Ю. Славгородська [9], Т. Стефановська [10], О. Фраер [11], О. Шульга [12]. В основу їхніх праць покладено дослідження розвитку та формування продовольчих аграрних ринків, забезпечення продовольчої безпеки держави, проблеми та перспективи розвитку органічного виробництва та землеробства. Проте наше зацікавлення торкається поняття та структури саме органічного потенціалу аграрного сектору як України, так і європейських держав. Саме така наукова проблематика обумовила вибір теми дослідження, її логіку та структуру.

Мета статті полягає в аналізі системи показників, що формують органічний потенціал європейських країн та знаходження місця України в цій системі, оцінюванні її органічного потенціалу.

Виклад основного матеріалу. Україна впевнено завойовує місце надійного експортера-постачальника харчової органічної продукції на торговельній мапі світу. Як відомо, у 2019 р. Україна посіла перше місце серед країн Європи з обсягу експорту органічної продукції до країн ЄС та друге місце серед країн світу. Україна вже експортує органічну продукцію до 35 країн світу та має конкурентні переваги для збільшення як географії, так і продуктової лінійки експорту.

В рамках дослідження органічного ринку України за 2019 р. важливим є огляд показників експорту та імпорту органічної продукції. Згідно з дослідженнями перспектив розвитку вітчизняного органічного ринку, які проводилися компаніями “Information Center Green Dossier”, «Органік Стандарт» та “Research Institute of Organic Agriculture” (FiBL) щодо експортних даних по Україні, Україна посідає друге місце після Китаю (зі 123 країн) за кількістю експорту продукції у світі та перше місце у Європі. У 2019 р. загальний експорт вітчизняної органічної продукції склав 189 млн. дол. США (469 тис. тон), з якого 84% мала Європа, 12% – Північна Америка, близько 3% – Азія, близько 1% – Африка. Загалом ця кількість становить 10% від загальної кількості органічної продукції, привезеної в ЄС (рис. 1) [14, с. 142]. Найбільша частка експорту припадає на зернові, олійні культури і фрукти.

Також розвиток органічного сектору України, на нашу думку, характеризують такі показники, як використання земель в органічному господарстві; кількість виробників сертифікованої органічної продукції; обсяги роздрібної торгівлі органічною продукцією; обсяги експорту та імпорту органічної продукції; вартісні обсяги споживання органічної продукції на особу; найбільші імпортери вітчизняної продукції органічного виробництва.

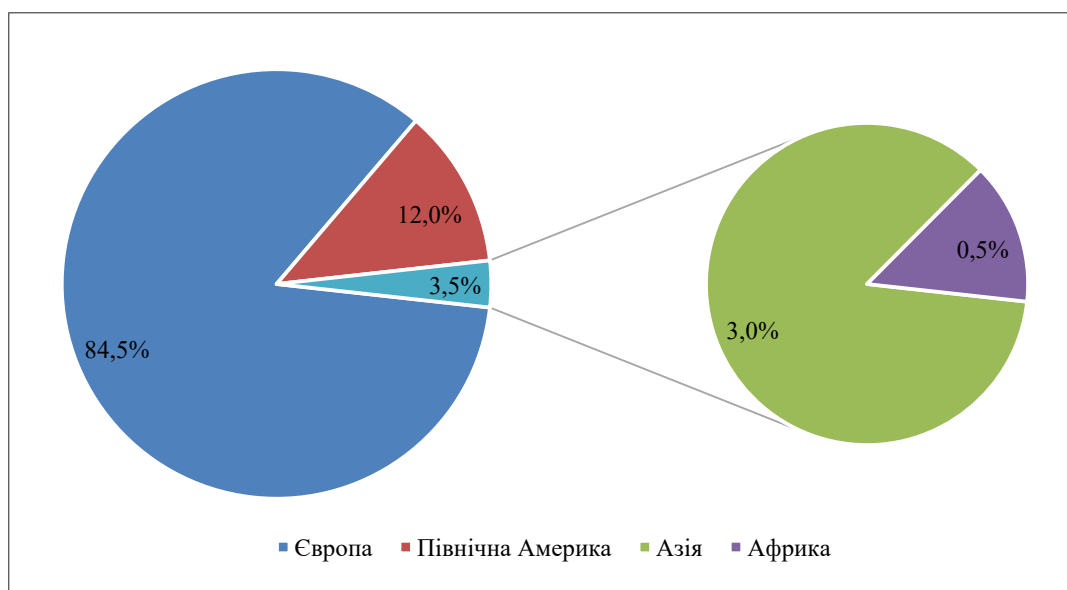

Рис. 1. Структура експорту органічної продукції з України за частинами світу у 2019 р., %

Джерело: розроблено автором на основі джерела [13]

Дослідимо питання площ органічних земель у деяких європейських країнах та здійснимо порівняльну характеристику цих площ із вітчизняними органічними угіддями.

Як засвідчують дані табл. 1 та рис. 2, країнами, що мають значні площі, розраховані під вирощування органічної продукції, є Франція, Німеччина, Італія, Іспанія. За період 2015–2019 рр. органічні площі сільськогосподарських угідь кожної з вище-

наведених країн зростають. Наприклад, порівняно з 2015 р. площі органічних сільськогосподарських угідь у Франції зросли на 69,47% у 2019 р., становлячи 2 240,797 тис. га у 2019 р.; у Німеччині – на 48,21%, становлячи 1 613,785 тис. га; в Італії – на 33,54%, становлячи 1 993,225 тис. га у 2019 р.; в Іспанії – на 19,63%, становлячи 2 354,916 тис. га.

Привертає увагу позиція України, площі органічних сільськогосподарських угідь якої у 2019 р. досягли рівня

Таблиця 1

Динаміка сільськогосподарських органічних угідь у деяких країнах Європи за 2015–2019 рр., тис. га

Країна	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Австрія	553,570	571,584	620,763	637,805	669,921
Бельгія	68,817	78,451	83,509	89,025	93,118
Болгарія	118,552	160,620	136,629	128,853	117,759
Хорватія	75,883	93,593	96,618	103,166	108,127
Чехія	478,033	488,591	520,032	538,893	540,986
Данія	166,788	201,476	226,307	256,711	285,526
Франція	1 322,202	1 538,047	1 744,420	2 035,024	2 240,797
Німеччина	1 088,838	1 251,320	1 373,157	1 521,314	1 613,785
Греція	407,069	342,584	410,140	492,627	528,752
Угорщина	129,735	186,347	199,683	209,382	303,190
Італія	1 492,579	1 796,363	1 908,653	1 958,045	1 993,225
Литва	213,579	221,665	234,134	239,691	242,118
Польща	580,731	536,579	494,978	484,676	507,637
Португалія	241,375	245,052	253,786	213,118	293,213
Іспанія	1 968,570	2 018,802	2 082,172	2 246,475	2 354,916
Великобританія	495,929	490,205	497,742	457,377	459,275
Україна	410,550	381,173	289,000	309,100	467,980

Джерело: [15]

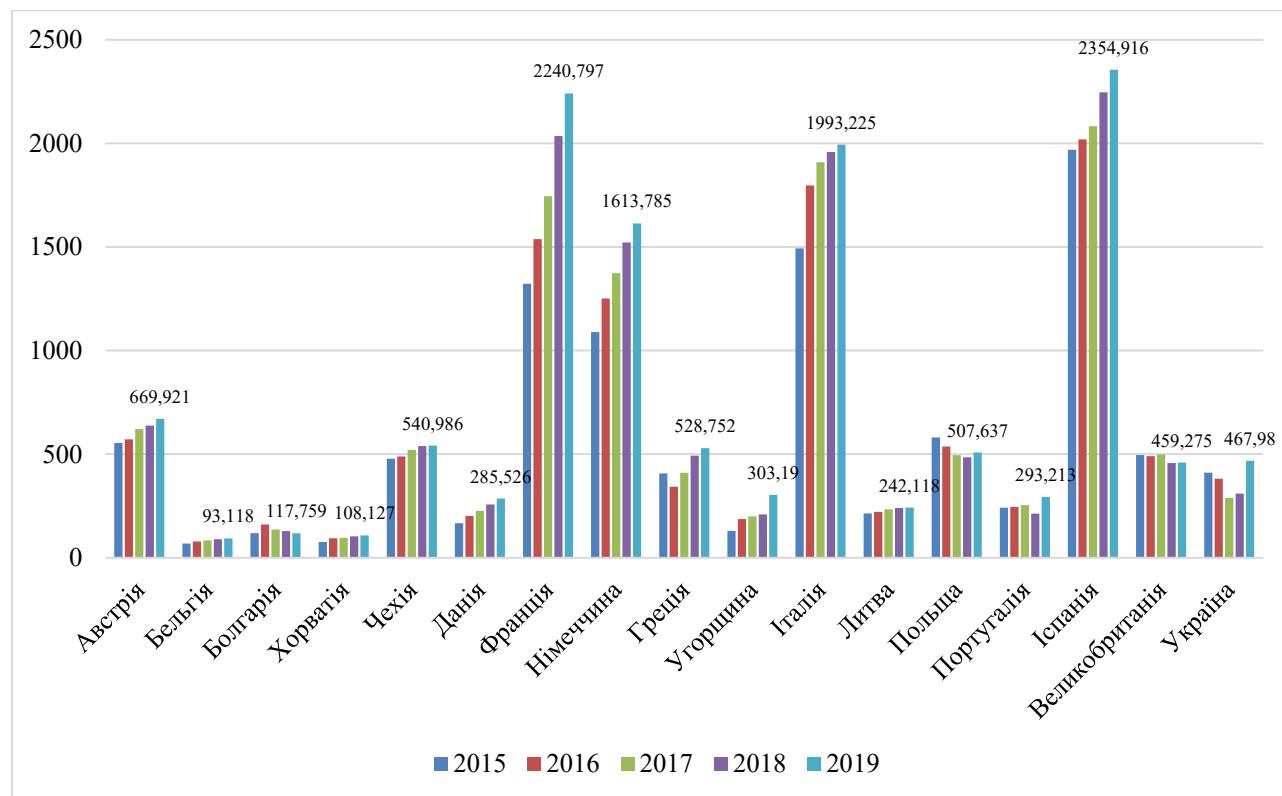

Рис. 2. Площі сільськогосподарських органічних угідь у деяких країнах Європи за 2015–2019 рр., тис. га

Джерело: [15]

467,980 тис. га та зросли порівняно з 2015 р. на 14%. Така позиція нашої країни, на наш погляд, є достатньою серед європейських країн для швидкого розвитку органічного виробництва та землеробства загалом.

Іншою важливою характеристикою розвитку органічного сектору України є наявність достатньої кількості виробників сертифікованої органічної продукції. Здійснимо порівняльну характеристику останніх у країнах Європи та в Україні. Детальний аналіз рис. 3 засвідчує, що органічний ринок європейських країн є розвиненим та охоплює велику кількість виробників сертифікованої органічної продукції. Наявність значної кількості сертифікованих виробників органічної продукції засвідчують такі країни, як Австрія (26 042 виробники у 2019 р.), Франція (47 196 од.), Німеччина (34 136 од.), Греція (30 124 од.), Італія (70 561 од.), Польща (18 655 од.), Іспанія (41 838 од.). Україна ж знаходиться на стадії розвитку органічного сектору, тому наявність 470 сертифікованих виробників цієї продукції у 2019 р. є значним досягненням у сфері органічного виробництва.

Вагомим яскравим показником, що оцінює розвиток ринків органічної продукції, а також потенціал сектору органічної продукції, є обсяг роздрібною торгівлі органічної продукції. Розглянемо цей показник на прикладі країн Європи та України (рис. 4).

Очевидно, що найвагоміші показники обсягів роздрібною торгівлі органічною продукцією у 2019 р. мають провідні країни Європи, такі як Австрія (1 920 млн. євро), Бельгія (779 млн. євро), Данія (1 978 млн. євро), Франція (11 295 млн. євро), Німеччина (11 970 млн. євро), Італія (3 625 млн. євро), Іспанія (2 133 млн. євро) Великобританія (2 678 млн. євро). Обсяги цього показника перевищують млн. євро. Стосовно України, то наша держава має позитивний приріст обсягів роздрібною торгівлі органічною продукцією. Зокрема, порівняно з 2015 р. у 2019 р. вони зрости на 111,8%, досягнувши рівня 36 млн. євро.

Ключовими показниками оцінки органічного експортного потенціалу країни є обсяги її експорту та імпорту органічної продукції. Простежимо динаміку таких показників у табл. 2. Згідно з даними, наведеними

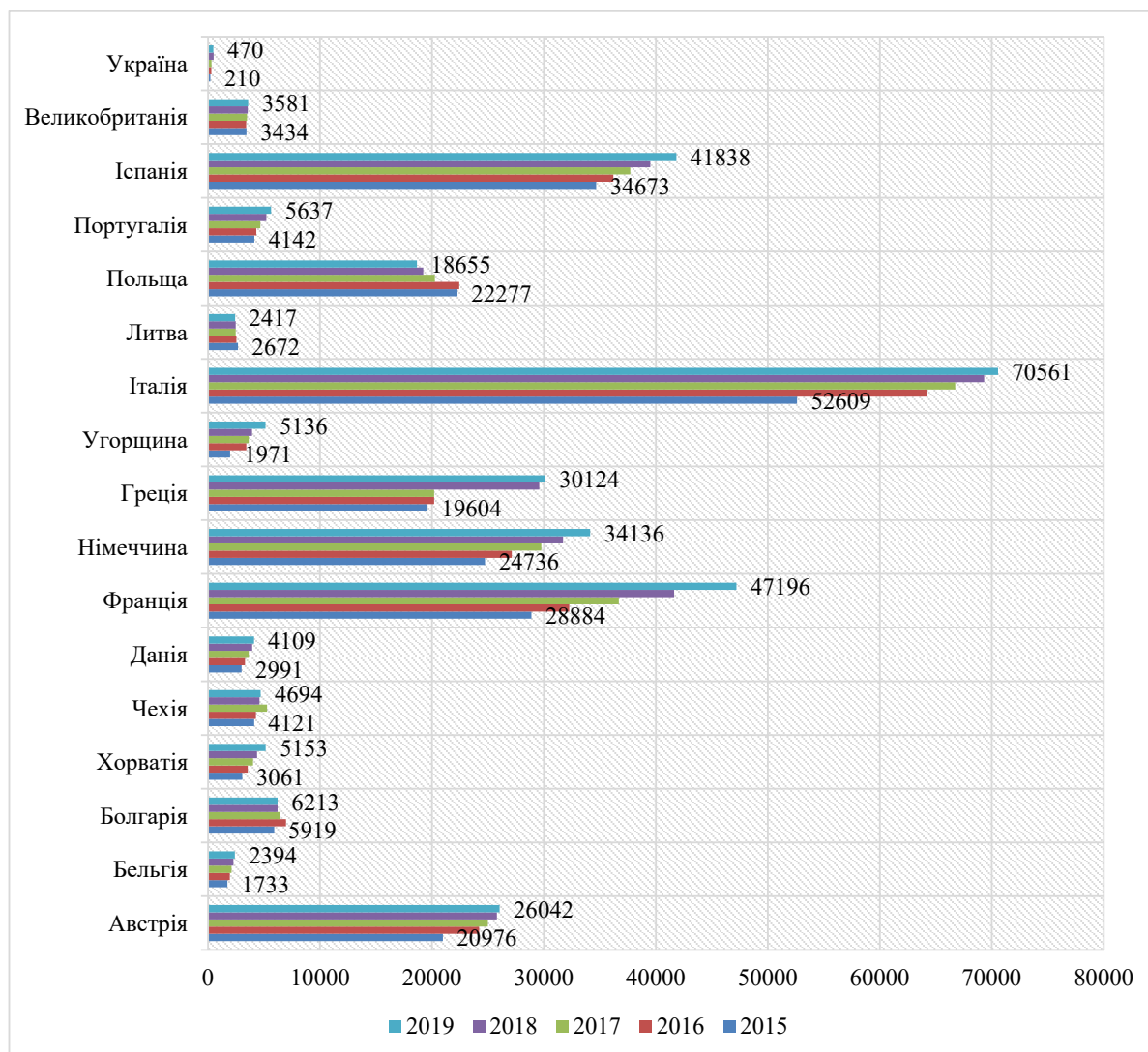

Рис. 3. Кількість виробників сертифікованої органічної продукції у деяких країнах Європи та в Україні у 2015–2019 рр., од.

Джерело: [15]

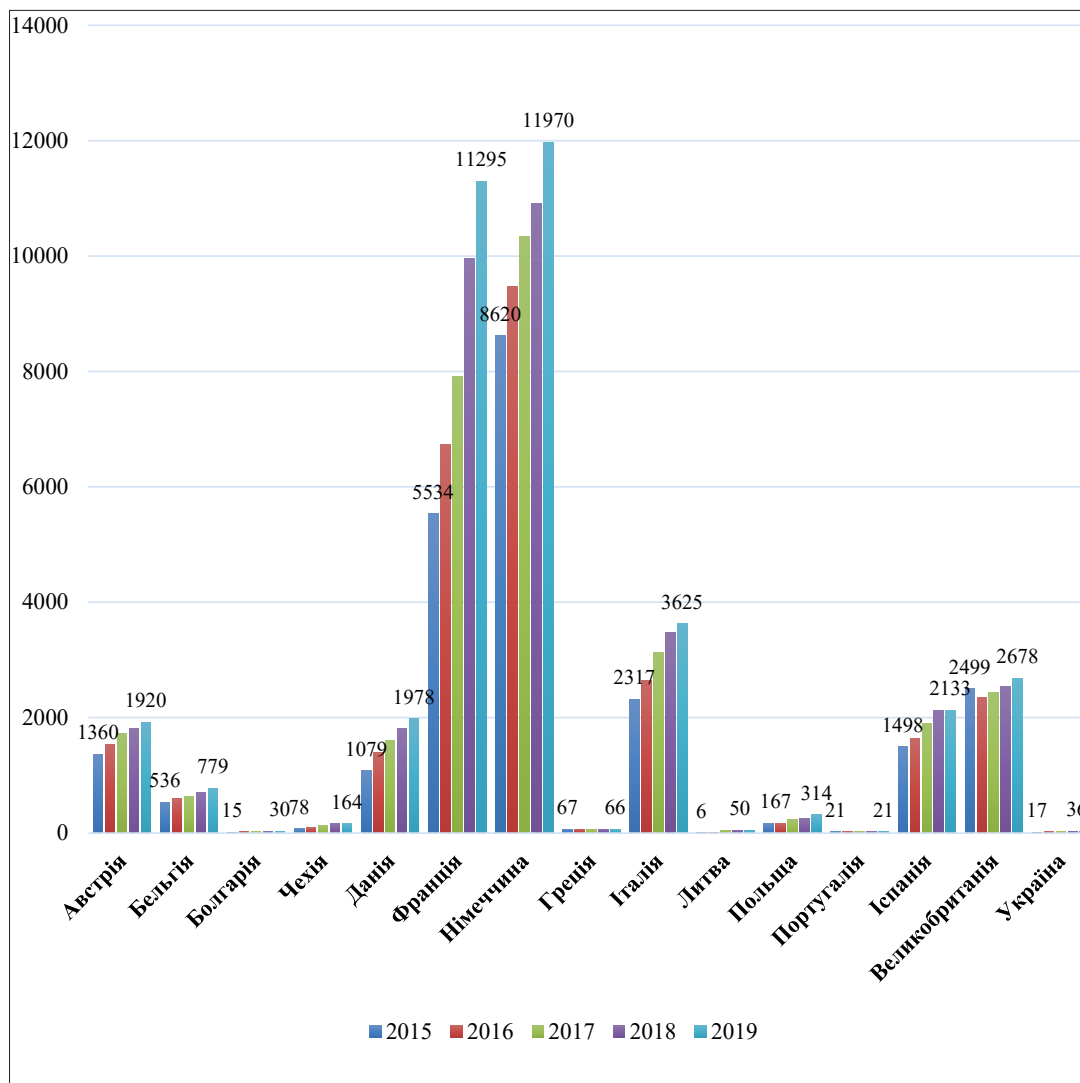

Рис. 4. Динаміка обсягів роздрівної торгівлі органічною продукцією у деяких країнах Європи та в Україні у 2015–2019 рр., млн. євро

Джерело: [15]

Таблиця 2

Динаміка обсягів експорту та імпорту органічної продукції у деяких країнах Європи та в Україні у 2015–2019 рр., млн. євро

Країна	Роки									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	експорт орг. прод.	імпорт орг. прод.	експорт орг. прод.	імпорт орг. прод.	експорт орг. прод.	імпорт орг. прод.	експорт орг. прод.	імпорт орг. прод.	експорт орг. прод.	імпорт орг. прод.
Хорватія	2	34	2	34	2	34	2	34	2	34
Чехія	53	35	53	35	60	56	82	104	82	104
Данія	265	321	328	431	396	518	389	593	406	1 240
Франція	435	720	629	720	707	1 640	707	1 890	826	1 890
Угорщина	20	18	20	18	20	18	20	18	20	18
Італія	1 650	0	1 915	0	2 060	0	2 266	0	2425	0
Литва	–	–	–	–	45	0	45	0	45	0
Іспанія	778	431	890	596	890	596	890	596	890	596
Швеція	–	–	–	–	83	0	116	0	116	0
Великобританія	–	–	193	0	193	0	193	0	193	0
Україна	50	4	59	4	99	4	104	4	272	4

Джерело: [15]

в таблиці, можемо стверджувати, що країнами Європи, які експортують значні обсяги органічної продукції, у 2019 р. є Данія (406 млн. євро), Франція (826 млн. євро), Італія (2 425 млн. євро), Іспанія (890 млн. євро), Великобританія (193 млн. євро), Україна (272 млн. євро).

Найбільшими імпортерами органічної продукції у 2019 р. серед європейських країн, згідно з даними таблиці, є Хорватія (34 млн. євро), Чехія (104 млн. євро), Данія (1 240 млн. євро), Франція (1 890 млн. євро).

Важливо зазначити, що найбільшими країнами-споживачами вітчизняної органічної продукції є Нідерланди (141 тис. т), Німеччина (42 тис. т), Велика Британія (36,8 тис. т), Італія (8,6 тис. т), Австрія (16,8 тис. т), Польща (13,7 тис. т), Швейцарія (59,5 тис. т), США (50 тис. т) та деякі країни (загалом 469 тис. т) (рис. 5). Найбільшими країнами-імпортерами української продукції в ЄС за 2019 р. виступають Нідерланди, Німеччина та Литва [14, с. 142–143] (рис. 5).

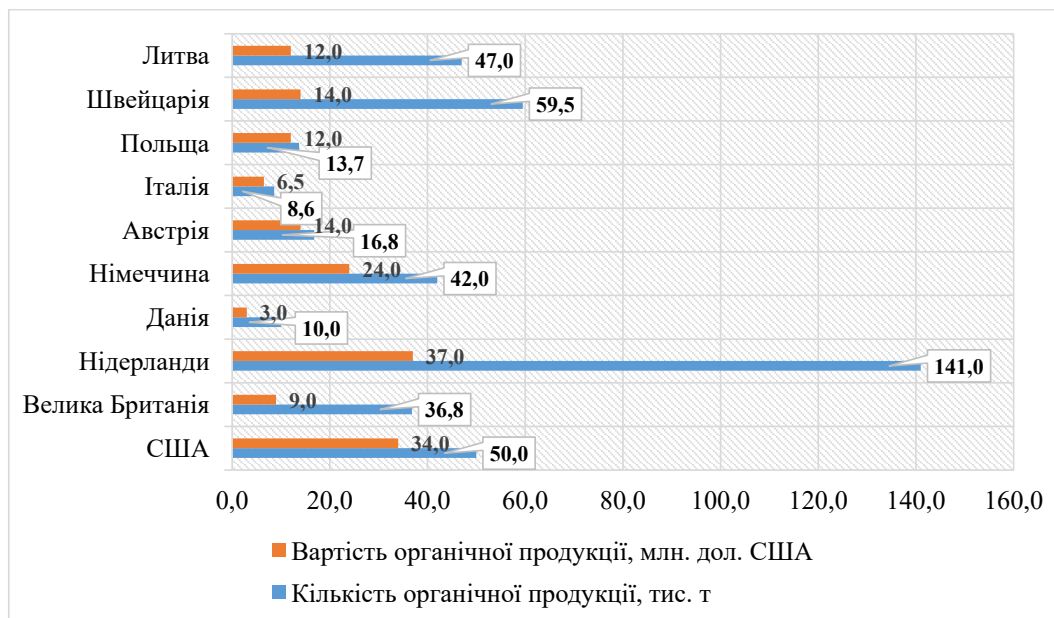

Рис. 5. Найбільші країни-імпортери вітчизняної органічної продукції у 2019 р.

Джерело: розроблено автором на основі джерела [13]

Таблиця 3

Органічний потенціал окремих європейських держав та України у 2019 р.

Країна	Площі органічних угідь, тис. га	Кількість виробників сертифікованої органічної продукції, од.	Обсяги роздрібної торгівлі органічною продукцією, млн. євро	Обсяги експорту органічної продукції, млн. євро	Обсяги імпорту органічної продукції, млн. євро	Вартісні обсяги споживання органічної продукції на особу, євро/особу
Австрія	669,921	26 042	1 920	–	–	215
Бельгія	93,118	2 394	779	–	–	68
Болгарія	117,759	6 213	30	–	–	4
Хорватія	108,127	5 153	99	2	34	24
Чехія	540,986	4 694	164	82	104	16
Данія	285,526	4 109	1 978	406	1 240	344
Франція	2 240,797	47 196	11 295	826	1 890	173
Німеччина	1 613,785	34 136	11 970	–	–	144
Греція	528,752	30 124	66	–	–	5
Угорщина	303,190	5 136	30	20	18	3
Італія	1 993,225	70 571	3 625	2 425	0	59
Литва	242,118	2 417	50	45	0	17
Польща	507,637	18 655	314	–	–	8
Португалія	293,213	5 637	21	–	–	2
Іспанія	2 354,916	41 838	2 133	890	596	46
Швеція	613,964	5 730	2 143	116	0	214
Швейцарія	172,7133	7 284	2 911	–	–	338
Великобританія	459,275	3 581	2 678	193	0	39
Україна	467,980	470	36	272	4	0

Джерело: розроблено автором на основі джерел [13; 15; 16]

Загалом країни ЄС імпортують близько 338 тис. т органічної продукції, що становить більше 70% від усієї продукції, яка споживається на зовнішньому ринку. У грошовому еквіваленті ця кількість продукції дорівнює 115 млн. євро.

Важливим показником характеристики органічного потенціалу країн Європи та України є вартість споживання органічної продукції на особу. Таку динаміку протягом 2015–2019 рр. показано на рис. 6. Дані

цього рисунку свідчать про відносно значні значення таких показників протягом 2019 р. у таких країнах Європи, як Австрія (215 євро/ос.), Данія (344 євро/ос.), Франція (173 євро/ос.), Німеччина (144 євро/ос.), Швеція (214 євро/ос.), Швейцарія (338 євро/ос.). Згідно зі статистичними даними FiBL [15], для України, на жаль, протягом 2015–2019 рр. вартісний показник споживання органіки на особу дорівнює нулю. Це пояснюється насамперед незнанням та недостатньою

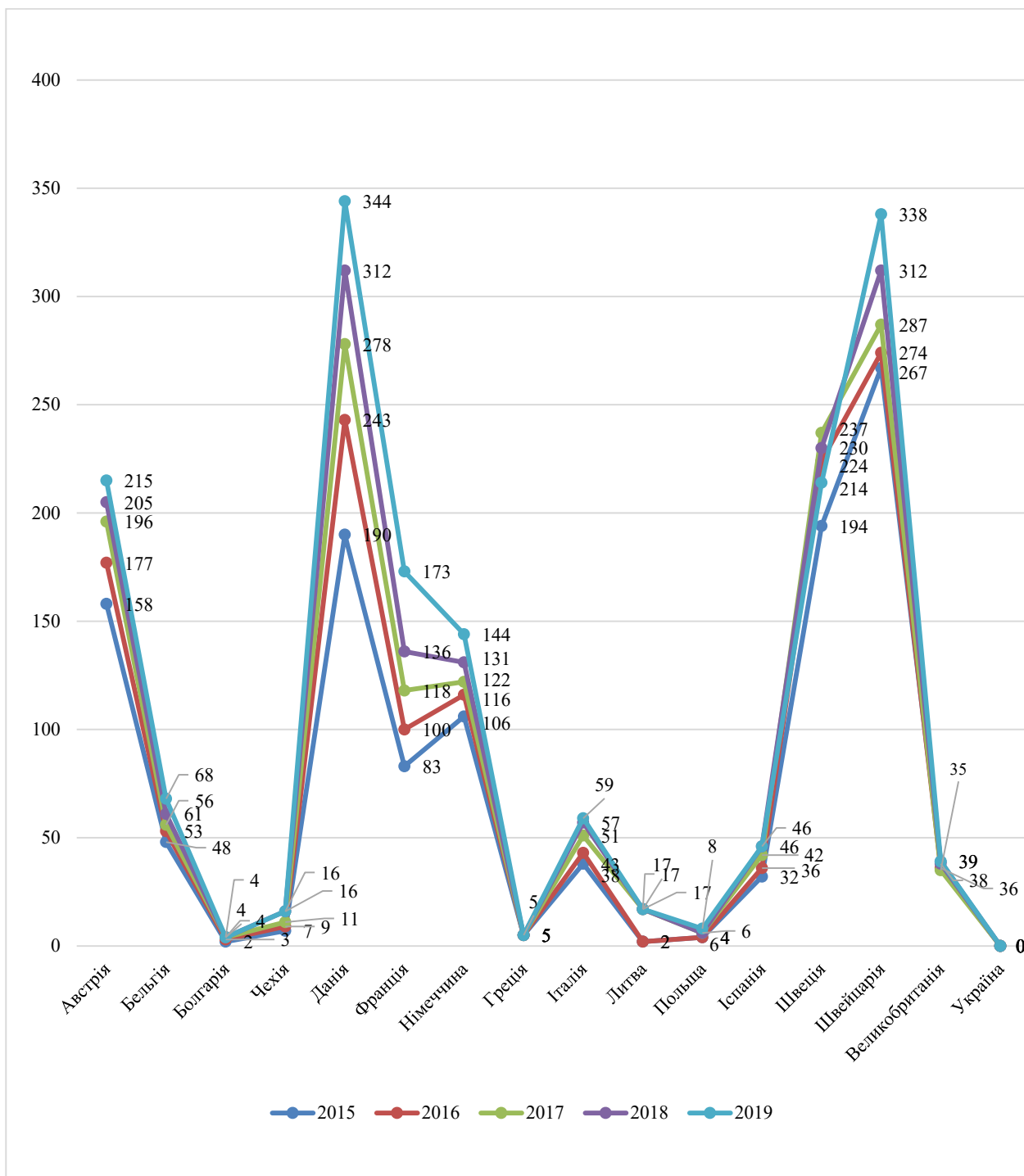

Рис. 6. Вартісні обсяги споживання органічної продукції на особу у деяких країнах Європи та в Україні у 2015–2019 рр., євро/особу

Джерело: [15]

інформативною обізнаністю українців про сучасний стан виробництва органічної продукції, її якість та доцільність споживання, хоча 2020–2021 рр. принесе нашій державі дещо кращі показники споживання органічної продукції згідно зі статистичними даними OrganicInfo.ua [16].

Наочно представимо у вигляді розгорнутої пелюсткової діаграми (рис. 7) показники ефективності функціонування органічного виробництва та загалом органічного потенціалу окремих європейських держав та України. Цю діаграму побудуємо на основі симбіозу даних 2019 р. усіх попередніх таблиць та рисунків (табл. 3).

Висновки. На основі побудованої комплексної діаграми, що системно характеризує органічний

потенціал європейських держав, зокрема України, через сукупність основних його показників, можемо стверджувати, що найпотужнішими європейськими органічними лідерами за даними 2019 р. є Австрія, Франція, Німеччина, Італія та Іспанія. У сукупності показники, що характеризують їх органічний потенціал, у 2019 р. досягли порівняно з іншими країнами Європи високих лідерських позицій. Згідно з даними, наведеними у табл. 4 та на рис. 7, у 2019 р. Швеція вперше після багатьох років імпорту органічних зернових стала їх експортером (116 млн. євро). Україна в системі показників, що характеризують її органічний потенціал 2019 р., серед європейських держав займає позицію піонера, де розвиток органічного землеробства та органічного виробництва харчової продукції є

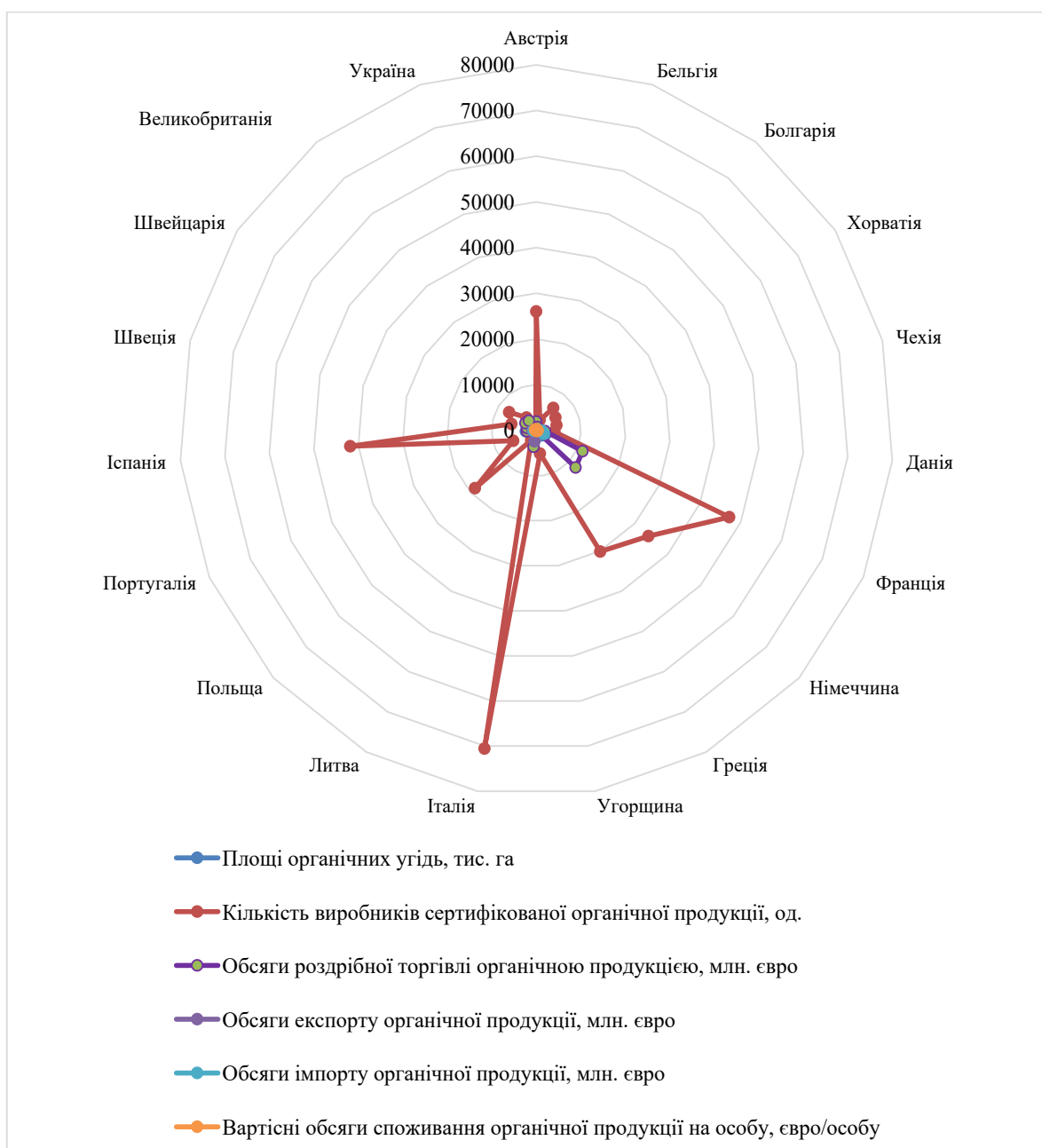

Рис. 7. Органічний потенціал окремих європейських держав та України у 2019 р.

Джерело: розроблено автором на основі джерел [13; 15; 16]

стратегічним завданням держави протягом наступних кількох років, про що свідчать дані рис. 7, адже площі органічних угідь у 2019 р. перевищили 460 тис. га, а обсяги експорту органічної продукції у цьому ж році досягли рівня 272 млн. євро за лише 470 вітчизняних виробників сертифікованої органічної продукції. Хоча варто сказати про те, що саме 2019 р. став показовим для вітчизняних органічних фермерів, оскільки вони продавали частину товару на внутрішньому ринку як традиційну, чим пояснюється нульовий результат вартісного обсягу споживання органічної продукції на особу у 2019 р. для України.

Зокрема, на підтримку розвитку органічного потенціалу Україна реалізує міжнародні проєкти, що мають на меті розвиток органічного виробництва. Так, наприклад, йдеться про проєкт «Німецько-українська співпраця в галузі органічного землеробства», швейцар-

сько-українську програму «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України», що фінансується Швейцарською Конфедерацією та впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (Швейцарія) у партнерстві із SAFOSO AG (Швейцарія), проєкт ЄС «Підтримка впровадження сільськогосподарської та продовольчої політики в Україні».

Проведений аналіз дає змогу дійти висновку про те, що українські експортери органічної продукції змушені розв'язувати цілу низку проблем, які перешкоджають активізації постачання продукції з нашої країни на ринки інших країн. Так, зокрема, під впливом формування екологічної культури споживачі здебільшого віддають перевагу локальним продуктам, тому що їх транспортні витрати є меншими та суттєво знижують ціну товарів продовольства.

Список використаних джерел:

1. Авраменко Т. Організаційно-економічні аспекти органічного землеробства в Україні. *Інноваційна економіка*. 2014. № 36. С. 166–169.
2. Артиш В. Особливості органічного агровиробництва в концепції сталого розвитку АПК України. *Економіка АПК*. 2012. С. 19–23.
3. Буга Н. Перспективи розвитку органічного виробництва в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 117–125.
4. Бугайчук В., Грабчук І. Біоекономіка та її роль у розвитку сучасного суспільства. *Економіка АПК*. 2018. № 5. С. 110–116.
5. Дудар Т., Дудар В. Формування ринку конкурентоспроможної агропродовольчої продукції: теорія, методика, перспективи: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2009. 246 с.
6. Єрмоленко О. Основні проблеми виробництва та реалізації органічної продукції в Україні. *Управління розвитком*. 2016. № 4. С. 21–25.
7. Зайчук Т. Критичний огляд світового досвіду макромаркетингу екологічно чистих продуктів харчування. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 6. Т. 4. С. 14–18.
8. Савицький Е., Пішкова В. Стан та перспективи виробництва органічної продукції в Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 1. С. 532–535.
9. Славгородська Ю. Виробництво органічної продукції в Україні: стан та перспективи. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2016. № 4. С. 49–54.
10. Сокол Л., Стефановська Т., Підліснюк В. Екологічне (органічне) землеробство – складова сталого сільського господарства. *Екологічна безпека*. 2008. № 3–4. С. 102–109.
11. Фрасер О. Концептуальні засади сталого розвитку та їх реалізація у сільському господарстві в сучасних умовах. *Український соціум*. 2018. № 2. С. 96–105.
12. Шульга О. Суперечності розвитку аграрного сектору сучасної України: специфіка та основні форми прояву. *Економічна теорія та право*. 2017. № 4. С. 64–82.
13. Внутрішній ринок органічної продукції України, експорт та імпорт за 2019 рік. URL: <https://agropolit.com/infographics/view/95> (дата звернення: 03.04.2021).
14. Сенишин О. Органічне виробництво у системі агропродовольчого виробництва в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2021. Вип. 36. С. 140–146.
15. Key indicators on organic agriculture worldwide. Statistics. *FiBL*. URL: <https://statistics.fibl.org> (дата звернення: 26.06.2021).
16. Органічний ринок в Україні. *Інформаційний бюлетень*. 2020. URL: organicInfo.ua (дата звернення: 28.02.2021).
17. Senyshyn O., Kundytshyuk O., Klepanchuk O. An index analysis for the assessment of the competitiveness of food products in Ukraine. *Journal of Competitiveness: scientific periodical journal*. 2019. Issue 11 (2). P. 130–143. DOI: <https://doi.org/10.7441/joc.2019.02.09>.

References:

1. Avramenko T. (2014) Orghanizacijno-ekonomichni aspekty orghanichnogho zemlerobstva v Ukraini [Organizational and economic aspects of organic farming in Ukraine]. *Vseukrajinsjkyj naukovo-vyrobnychyj zhurnal Innovacijna Ekonomika* [All-Ukrainian research and production journal Innovative Economy], no. 36, pp. 166–169.
2. Artysh V. (2012) Osoblyvosti orghanichnogho aghrovyrobnytva v koncepciji stalogho rozvytku APK Ukrainy [Features of organic agricultural production in the concept of sustainable development of agro-industrial complex of Ukraine]. *Ekonomika APK* [Economics of agro-industrial complex], pp. 19–23.
3. Bugha N. (2015) Perspektyvy rozvytku orghanichnogho vyrobnytva v Ukraini [Prospects for the development of organic production in Ukraine]. *Aktualjni problemy ekonomiky* [Current economic problems], no. 2, pp. 117–125.
4. Bughajchuk V., Ghrabchuk I. (2018) Bioekonomika ta jiji rolj u rozvytku suchasnogho suspiljstva [Bioeconomics and its role in the development of modern society]. *Ekonomika APK* [Economics of agro-industrial complex], no. 5, pp. 110–116.
5. Dudar T., Dudar V. (2009) *Formuvannja rynku konkurentospromozhnoji aghroprodovoljchoji produkciji: teorija, metodyka, perspektyvy* [Market formation of competitive agri-food products: theory, methods, prospects: monograph]. Ternopilj: Ekonomichna dumka (in Ukrainian).

6. Jermolenko O. (2016) Osnovni problemy vyrobnytstva ta realizaciji orghanichnoji produkciji v Ukraini [The main problems of production and sale of organic products in Ukraine]. *Upravlinnja rozvytkom* [Development management], no. 4, pp. 21–25.
7. Zajchuk T. (2010) Krytychnyj oghljad svitovogho dosvidu makromarketynghu ekologichno chystykh produktiv kharchuvannja [A critical review of the world experience of macromarketing of organic food]. *Visnyk Khmelnyckogo nacionalnogho universytetu* [Bulletin of Khmelnytsky National University], no. 6, t. 4, pp. 14–18.
8. Savycykj E., Pishkova V. (2018) Stan ta perspektyvy vyrobnytstva orghanichnoji produkciji v Ukraini [Status and prospects of organic production in Ukraine]. *Molodyj vchenyj* [Young Scientist], no. 1, pp. 532–535.
9. Slavghorodska Ju. (2016) Vyrobnytstvo orghanichnoji produkciji v Ukraini: stan ta perspektyvy [Production of organic products in Ukraine: status and prospects]. *Visnyk Poltavskojji derzhavnojji aghrarnojji akademiji* [Bulletin of the Poltava State Agrarian Academy], no. 4, pp. 49–54.
10. Sokol L., Stefanovsjka T., Pidlisnjuk V. (2008) Ekologichne (orghanichne) zemlerobstvo – skladova stalogho siljskogho ghospodarstva [Organic farming is a component of sustainable agriculture]. *Ekologichna bezpeka* [Ecological safety], no. 3–4, pp. 102–109.
11. Frajer O. (2018) Konceptualjni zasady stalogho rozvytku ta jikh realizacija u siljskomu ghospodarstvi v suchasnykh umovakh [Conceptual principles of sustainable development and their implementation in agriculture in modern conditions]. *Ukrajinskyj socium* [Ukrainian society], no. 2, pp. 96–105.
12. Shuljgha O. (2017) Superechnosti rozvytku aghrarnogho sektoru suchasnojji Ukrainy: specyfika ta osnovni formy projavu [Contradictions in the development of the agricultural sector of modern Ukraine: specifics and main forms of manifestation]. *Ekonomichna teorija ta pravo* [Economic theory and law], no. 4, pp. 64–82.
13. Vnutrishnij rynek orghanichnoji produkciji Ukrainy, eksport ta import za 2019 rik. Available at: <https://agropolit.com/infographics/view/95> (accessed 3 April 2021).
14. Senyshyn O. (2021) Orhanichne vyrobnytstvo u systemi ahroprodovolchoho vyrobnytstva v Ukraini [Organic production in the system of agro-food production in Ukraine]. *Naukovyj visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo* [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy], no. 36, pp. 140–146.
15. Key indicators on organic agriculture worldwide. Statistics. *FiBL*. Available at: <https://statistics.fibl.org> (accessed 26 June 2021).
16. Informacijnyj bjuletnej (2020) Orghanichnyj rynek v Ukraini. [Organic market in Ukraine]. Available at: <http://organicInfo.ua> (accessed 10 April 2021).
17. Senyshyn O., Kundytskyj O., Klepanchuk O. (2019) An index analysis for the assessment of the competitiveness of food products in Ukraine. *Journal of Competitiveness: scientific periodical journal*. Issue 11(2). 2019. P. 130–143. DOI: <https://doi.org/10.7441/joc.2019.02.09> (accessed 14 June 2021).